

Bíró István exjezsuita és a jezsuiták kolozsvári könyvtára a rend feloszlata után

Szelestei N. László

A jezsuiták 1773-as feloszlata után Magyarországon és Erdélyben több mint nyolcszázan kényszerültek elhagyni rendjüket. (Felszentelt pap: 495; magiszter oktató 65; jezsuitának belépett tanuló 101; segítő testvér 178.)¹ A felszenteltek egy része egyházmegyei szolgálatba állt ott, ahol a feloszlatakor szolgált, vagy szülőföldjéhez közel. Voltak olyanok, akiknek sikerült az oktatás területén maradniuk, de voltak olyanok is (különösen az idősebbek), akik nem tudtak vagy nem akartak elszakadni addigi életvitelüktől. Közéjük tartozott Bíró István (1725–1782), aki szülővárosában, Kolozsváron élte át a feloszlata követő éveket. Alább egy általa 1776-ban írt levelet közlök, amely tanúja a neves jezsuita kolozsvári jezsuita kollégium könyvtárát védő hősiességének.

György Lajos könyvtártörténete szerint a kolozsvári kollégiumban őrzött könyvtár kulcsai a rend feloszlatakor Benkő Mihály gyulafehérvári kánonokhoz, helyi plébánoshoz kerültek, aki püspöki biztósként tartotta szemmel a kollégium tanulmányi ügyeit, a könyvtárat Molnár Márton tordai főesperesre bízta. (Az utolsó jezsuita könyvtári prefektus Boér Imre volt.) 1774-ben az egyetem igazgatójává kinevezett Bánffy Dénes kolozsi főispán Bíró István exjezsuitát jelölte ki a könyvtár őrzésére. A könyvtár 1777. március végén jutott a piaristák kezelésébe. Bíró Istvánnak a könyvtárat, valamint a saját szükségleteire engedélyezett könyveket az egyetem rektorának (Pállya Istvánnak) kellett átadnia.²

¹ Az adatok forrása: SZILAS 2000, 829.

² A könyvtár történetéről, további sorsáról: GYÖRGY 1994, 79–82: Piarista korszak (1776–1948); 83–93: *Átmenet a jezsuita és a piarista korszak között (1773–1776)*; 79–81: 83–93: *Királyi egyetemi könyvtár (1776–1787)*.

Az ekkortájt körülbelül 6000 kötetes könyvtárnak erről az időszakáról (és az idős exjezsuiták helyzetéről) szólal meg az alább közölt levélben Bíró István exjezsuita szerzetes, akire időlegesen rábízta a könyvtár őrzését, ám a piaristák Kolozsvárra, a jezsuiták helyére érkezéssel megszűnt megbízatása, és a rendházban sem lakhatott tovább. Mint fentebb láttuk, nem egyedi sors az övé. A kolozsvári exjezsuiták egy része erdélyi egyházmegyes papként folytatta életét. Temesváry János erre vonatkozó adatgyűjtésében³ szó van Bíró Istvánról is, aki nem kérte az egyházmegyes papok közé helyezését.⁴ A kolozsvári kollégium szakmai felügyeletét a jezsuiták feloszlata és a piaristák megérkezése közti időszakban ellátó Benkő Mihály kolozsvári plébános, gyulafehérvári kanonok 1776. július 20-án azt írta Kollonitz László erdélyi püspöknek, hogy a már öreg Kereskényi Ádám és Bíró István Marosvásárhelyre mennének, hogy ott királyi nyugdíjjal csendes életet éljenek.⁵ A felterjesztésekre Mária Terézia Bécsben 1777. január 30-án kelt rendeletében (melyen a királynő nevéen kívül Kornis Mihály és Cserey Farkas neve szerepel aláíróként) a tehetséges, fiatal, nyelveket beszélő Mártonffy József (1746–1815) későbbi erdélyi püspök számára a további tanulási lehetőség biztosítását javasolja.⁶

Az olyanok azonban (mint például Bíró István), akik a társaság feloszlatakor nem kívántak semmilyen hivatalra pályázni, vagy nem tudtak rá pályázni, mégis a társaságban korábban szerzett érdemeik vagy megtört fizikai erejük miatt a többiek közt megkülönböztetésre méltónak találtattak. A fent említett Bíró atya a társaság feloszlatakor csak rendes nyugdíjat kapott, amelynek megemelését végül az 1775. február 16-án kelt jótékonyági leiratuk engedélyezte, azzal a kifejezett feltétellel, hogy elfogad bizonyos hivatalokat.⁷

³ TEMESVÁRY 1935.

⁴ TEMESVÁRY 1935, 29, 33 (nr. 32, 34).

⁵ TEMESVÁRY 1935, 29–30: In Collegio habitantes supressae Societatis Patres sunt sequentes: P. Adamus Kereskényi, [...] P. Stephanus Bíró. [...] Stephanus Bíró ab anno superiore Bibliothecarii officio fungebatur. P. Adamus Kereskényi, vir alioquin senio confectus, ac P. Stephanus Bíró Maros-Vásárhelyinum se conferent, si Excellentiae Vestrae ita placuerit, quietam illic cum Regia pensione vitam ducturi.

⁶ Mártonffy József exjezsuita életének 1781 előtti szakaszáról: VULKÁN 2011, 194–197.

⁷ TEMESVÁRY 1935, 2. j., 33: „Quantum ad Patrem Mártonffy, prudenti Fidelitatis Vestrae iudicio relinquimus, quasnam dispositiones facere velit, ut vir hic de linguarum plurium notitia, et egregiis animi dotibus Nobis commendatus, saltem successive scientias Theologicas haurire, hacque ratione ad alia Officia pro incremento Religionis obeunda praeparari possit? Exemplum denique pro Patre Stephano Bíró a Regno Nostro Hungariae adductum, ad casum ipsius applicabile non videtur, alia etenim est ratio illorum, qui tempore Sublatae Societatis ad nullum officium applicari voluerunt, aut potuerunt, et tamen ob merita antea sibi in Societate comparata, vel fractus corporis vires prae reliquis distinctionem mereri comperti sunt, ubi e contra praememoratus Pater Bíró tempore Sublatae Societatis ordinariam duntaxat pensionem obtinuit, et augmentum illius demum medio Benigni nostri Rescripti ddº decima

Az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-gyűjteményében az imént emlegetett Bíró István exjezsuitának egy eddig a szakirodalomban ismeretlen levele került a kezembe. A Giuseppe Calovino által rendezett, ún. Batthyány-gyűjteményben a IV. categoria (Extranea) I. tituluszának (Extranea: I. Transylvania) végére helyezték el egy Rudnay Sándor által Erdélyből magával hozott kötetet, amelyet utólagosan így írtak le az elenchusban: *Collectio Literarum originalium Josephi Bajtay, Episcopi, et aliorum Magnatum Transylvaniae, [ad Wolffgangum Cserey] de annis 1768–1782. (Liber compactus, et Transylv. per Primatem R. Alex. Rudnay allatus: partim originalis, partim etiam copias in se complectens.)*⁸ A kötet jelzete máig: Cat. IV. tit. I/t. (Dobozolásnál a 103. dobozba osztották.)

A levelek címzettje id. Cserey Farkas (1719–1782), az erdélyi kancellária udvari tanácsosa, aki 1761–1777 között Bécsben élt. Sokan fordultak hozzá Erdélyből, segítségében reménykedve. Tevékenységét a szakirodalomban hasonló nevű fiáé árnyékolja. A *Lorettói litánia* egyes fohászaivalhoz csatolt versei (mindig csatolt metszettel) és a kötet végén található néhány imádság először 1772-ben jelent meg.⁹ Cserey Farkas neve a csíksomlyói búcsújárás kezdeteivel kapcsolatban is gyakran előkerül a székelység és János Zsigmond 1560-as évekbeli küzdelmének értelmezése körüli vitákban. Ennek során egy (neki tulajdonított) művel kapcsolatban életéről, tevékenységéről is ismertetést adott Mohay Tamás¹⁰ és Balázs Mihály.¹¹ Egyed Emese 1994-ben megjelent cikkében Barcsay Ábrahámnak írt köszönőlevelével és *A halálról* című Cserey-verssel foglalkozott, Döbrentei Gábor 1815-ben az Erdélyi Muzeumban megjelent megemlékezését felidézve.¹² Halála után fia, ifj. Cserey Farkas adta ki *A magyar és székely asszonyok törvénye* című művét.¹³

A Rudnay ex librisével ellátott vaskos kötetben mindenféle számozás nélkül állnak Cserey Farkashoz írt B betűs nevű levélírók levelei, néhol tévesztett betűrendben. (Például Bruckenthal Sámuel két helyen.) A levelek nyelve, néhány latin és német nyelvű kivételével, magyar. Tíznél több levéllel szerepel Bajtay József Antal (45–50 közt), Bíró Antal (15), szintén ennyivel Benkő Miklós (15) és Boér Imre (31), Bruckenthal Sámuel (18). Csak egy vagy néhány levele

sexta Februarii 1775. sub expressa conditione, ut officia quaevis designanda acceptet, adplacdatum fuit; [...].”

⁸ BEKE 1991, 46. Itt a cím: *Collectio literarum Magnatum Transylvaniae, 1768–1782.*

⁹ CSEREY 1772. A kötethez Jakob Adam (1748–1811) bécsi rézmetsző 1 + 58 metszetet készített. Többször olvashatjuk a metszetek alatt monogramját, a 28. képnél: I. Adam sc.

¹⁰ MOHAY 2005, 118–119.

¹¹ BALÁZS 2023, 3–38.

¹² EGYED 1994; CSEREY 1815, 153–169.

¹³ Kolozsvár, 1800.

van a kötetben Biró Sámuelnek, Biró Istvánnak, Biró Jánosnak, Bocskor Pálnak, Baussner Sámuelnek, Betegh Gábornak (Katona Józseffel közös levél), Béldi Józsefnek, Béldi Klárának, Bálintfi Jánosnak, Benkő Mihálynak, Barcsay Ábrahámnak, Barcsay Péternek, Bálintt Jánosnak.¹⁴ Biró István exjezsuita levelét (Kolozsvár, 1776. okt. 9., szövegét lásd alább) Biró Sámuel és Biró János levele közé kötötték. A levelek köz- és vallási ügyekről szólnak, Bajtay József püspök gyakori témája saját egészségi állapota. Csak itt-ott kerülnek szóba a jezsuiták, exjezsuita levélírók esetében. Például Boér Imre 1776. október 16-án így érintette ezt a témát:

„A P. Piaristák Rectora hatad magával meg érkezett, ezen holnapnak 2dik napján. Ő Felsége neve napján fognak introducáltatni a' Templom, Convictus és Seminarium birtokába. Szerentséltesse az Isten maga nagyob' ditsőségére, és hazánknak örömére, kívánom. A miéink mind egyig az öreg P. Biró Györgyen kívül, 's én kívülem innen a' Városbol el rendeltettek. Jobbára holnapi napon el-is mennek innen.”

Vagy a következő levelében társairól ezt írta:

„Minnyájan, a' kik még itt maradtak egész alázatossággal köszönik rollok tett emlékezetét a' Méltóságos Urnak, 's magokat eddig tapasztaltt Uri oltalmába ajánlják. Az öreg P. Biró György, P. Biró Istvánnal, P. Kereskényi Ádám, P. Benkő Miklós, [...] P. Fridvalszkival egyetembe.”

A kötetből ítélve Cserey Farkas udvari tanácsos levelezése tekintélyes lehetett, a levelezés többi kötetének hollétéről nem sikerült nyomot találnom. Biró Vencel 1941-ben az Erdélyi Múzeum levéltárából huszonkét Batthyány Ignác által írt levelet közölt, amelyekből tizennégyet Cserey Farkasnak írt. Közülük ötben még egri kanonokként biztatja, segíti Csereyt a *Lorettói litániáról* készülő imakönyvének megírásában.¹⁵ A ma Esztergomban őrzött B betűs levélírók kötetében Batthyány Ignáctól nincsen levél.

A levélíró Biró István jezsuita szerzetes, háromszéki székely, jezsuitaként 16 esztendőt a kolozsvári rendházban töltött (1747–1750, 1756–1761, 1768–1772). 1773-ra már nem osztották be szolgálatra. A Faludi Ferenc neve alá

¹⁴ HUBERT Ildikó, *Barcsay Ábrahám és Barcsay Péter közöletlen levele Cserey Farkashoz = Agria*, 20(2026 tavasz), 205–209.

¹⁵ BÍRÓ 1941a, 295–310; BÍRÓ 1941b, 621–624.

besorolt *Tavaszi üdö* című vers szerzője¹⁶ az 1760-as években élénk (gyakran verses) levelezést folytatott az erdélyi református főgondnokkal, Lázár Jánossal, költészetről és erkölcsi kérdésekről, levelezésüket azonban Lázár engedélyezése ellenére sem sikerült kinyomtatnia.¹⁷ Sok alkalmi verset és prédikációt is közzétett. Fentebb már láttuk, hogy nem kérte az erdélyi püspöktől egyházmegyei keretbe helyezését, nyugalomba vonult, és továbbra is a rendházban élt. 1776-ban, a piaristák Kolozsvárra érkezésével onnan ki kellett költöznie.¹⁸

A művelt, megtört Bíró Istvánnak a rend feloszlatakor kapott sebei megújultak a piaristák érkezésével, úgy tűnt, valósággá vált, hogy el kell költöznie megszokott helyéről, ahol ifjúságától kezdve élt, tanult, majd idős koráig tanított. A nagyrészt Kolozsvárott eltöltött 16 tanítási év megviselte szervezetét. Úgy fogalmaz, hogy jezsuita társaival a semmiből teremtetek katolikus várost, és most elűzik őket azok, akik mint a herék, munka és szorgalom nélkül érkeznek kaptárukba. Magára maradva kell biztonságát feladnia, bútorait áron alul értékesítenie, és Vásárhelyen újra be kellene rendezkednie. Nehéz lesz olyan helyet találni, „ahol, ha az elme nem is, de legalább a betegségeknek kitett teste megpihenhet”. Bizonytalanság az élete. Kéri, hogy a királynő engedje őt, amíg él, Kolozsvárott lakni és ehhez az eddig is kapott nyugdíjat folyósíttatni. Másrészt: „Két éve, amikor a könyvtárba tolvajok törtek be, nem volt, aki azt őrizte és takarította, és megvédte volna a könyveket a nedvesség okozta kártól, őrá bízták a könyvtár gondozását.” Ingyen vállalta a feladatot, remélve, hogy legalább 100 forinttal növekedni fog a 300 forintos nyugdíja, vagy legalább a könyvtár épületében lakhat. „Eddig ingyen vigyáztam a könyvtárra, gyarapítottam azt és tisztítottam a könyveket, és nemcsak a tolvajoktól, hanem az új épületben nagy nedvesség miatti penésztől is megóvtam azokat.” Visszaszerzett eltűnt könyveket, nagy munkával és fáradsággal revíziót tartott, hiánylistát készített. A költőien megfogalmazott levél vége segélykiáltás:

„Emlékezzenek meg rólunk, Méltóságos Uraim, és ahol lehet, segítsenek. Mert senki sincs, aki itt könnyörülne rajtunk. Többen vagyunk Erdélyben jezsuiták, akik most itt és másutt infulában és tisztességben ragyognak, úgy fényeskedünk, mint a hold a kisebb csillagok között – és mégsem akad senki, aki minket apró segítséggel orvosolna, nevünket és hírünket ezen erdők árnyéka homályosította el.”

¹⁶ SZELESTEI N. 1998, 534–535.

¹⁷ Bíró István és Lázár János kapcsolatáról: FÖLDESI 2002, 423–432; FÖLDESI 2006, 35–54; FÖLDESI 2015, 87–94.

¹⁸ Bíró István kiköltözéséről, életének 1782-ig tartó szakaszáról nincs adatom.

A Bíró István által saját sorsáról és a volt jezsuita könyvtár helyzetéről elmondottak a bevezetésben összegyűjtött, más forrásokból származó adatokkal egyeznek. Levele tanúja a szerzetesrendek feloszlása utáni helyzetnek: sok szerzetes, főleg az idősebbek, létbizonytalanságba kerülésének.

FÜGGELÉK*

Bíró István exjezsuita levele Cserey Farkas kancelláriai tanácsoshoz
Kolozsvár, 1776. okt. 9.

Illustrissime Domine Patrone Gratosissime!

Appulere huc sex Piaristae ipsis Kalendis 8bris, quorum adventus nobis sane tristissimus accidit. Quippe quia novi hospites veteres colonos migrare cogunt, et nedum e Collegio, sed etiam ab urbe pellunt. Alii Exjesuitae alio nos quatuor Vásárhelyinum dispositi sumus. Nec intimatur nobis fas ne sit hic nec ne manere, et degere. Acerbum mihi admodum est, et cicatrix vulneris jam in abolitione nostra inflicti, novo rursus vulnere recrudescit, dum intelligo ex hoc loco mihi quidem valde salubri ac proficuo, et quod caput est, propter Piaristas migrandum esse. Nam quomodo hinc discedam, ubi inde usque a florenti adolescentia, et studui, et habitavi et docui, usque ad provectam hanc, quae jam tot laboribus satis attrita est, aetatem, nihil eorum praetermittens quae ad officium meum et utilitatem publicam pertinere arbitrabar. Nam ut mittam annos alios quos in Universitatibus et Academiis aliis docendo exegi, hic Literas humaniores, hic Philosophiam, hic extremis Societatis temporibus etiam Theologiam tradidi curriculo annorum amplius sedecim? quomodo avellar ab hac urbe, Patres mei, Nosque si fas sic loqui, tot laboribus plantavimus, sudoribus irrigavimus, et Deo incrementum praebente quasi ex nihilo catholicam creavimus, et pulsus ab illis, qui veluti fuci ad alveare nostrum dives melle, et opibus sine opere et industria pervenerunt, nondum orbi satis cogniti tunc cum Jesuitae ob Religionem catholicam [...] carentur, et ter etiam in exilium omnibus rebus exorbati abigerentur? Quomodo divellar a cognatis meis vicem meam Matris in morem Patrisque curantibus qui me tot inter acerbitates consolantur et cum

* Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Batthyány-gyűjtemény, Cat. IV., tit. I/t. *Epistolae magnatum ... ad Wolffgangum Cserey*, [1758], 1769–1782. – A közlésben a csillaggal jelzett helyeken a levél hajtogatása miatt fél-fél sornyi szöveg hiányzik.

aegrio adsistunt: cum esurio pascunt, cum egeo succurrunt, suunt, lavant, acque ut aeri, nummisque comparcam linea supellectili sustentant. Abitu meo non potero, quin horum omnium jacturam faciam.

Porro huic jacturae plures aliae etiam adjunguntur. Supellex quam hic habeo domestica satis pretiosa est quam cum hinc avehere nequeam divendere debebo, at quo pretio? iniquo, cum res pretiosae etiam necessitate venditionis vilescant.

Vásárhelyini denuo supellex procuranda est, quanto impendio! Solvendum ingens vectoribus portorium. Jam aditu ingruentis jam jam hyemis, ipsa aeris inclementia et ipsa viarum difficultas pretium/prelium → pretium vecturae, immane quantum accendit. Festo Michaelis transacto domus conducibiles occupatae sunt, et idcirco conducenda erit mihi in oppido Levidensis aliqua habitatio (nam illic in residentia non vacant nisi duo conclavia sine fornace aut sine ulla instructione) Quam durum erit in loco in quo tantus magnatum, et litigantium concursus est, stationem aliquam invenire, in quo sin' animus saltem corpus suis morbis obnoxium, si potis est, requiescat? Adhaec quae ad paupertinam paenum meam attinent, quaeque ad victum vitamque utcunque tollerandam faciunt, omnia hic jam comparata habeo, his ammissis et sine fructu tumultuarie divenditis, quae iterum me arctabit sollicitudo? quanta vis aeris rursum in Ligna focalia, in vina, coeterasque res ad utendum necessarias erit expedienda? Ad haec una profecto Angaria vix, imo ne vix quidem sufficiet, trimestri itaque spatio quomodo vivam?

His meis naufragiis portum ut tutum invenirem ad Patrocinium Illustritatis Vestrae confugiendum esse duxi, fretus ea benignitate, qua universe nos omnes complecti solet. Quare humillimis meis suppliciis duo obnixae contendo. Primum istud est, ut dignetur apud Augustissimam, et Clementissimam Dominam nostram efficere ut dum vita menbit → manebit, et quoad mihi visum fuerit, possim Claudiopoli habitare, et pensionem possim hic a Tricesimatore percipere, pro eo, atque hactenus percepi. Secundum est ut favor Regius, qui mihi fere perenniter oblatum est ob PP. Piaristas non auferatur. Biennio ab hinc cum Bibliotheca a furibus violata esset, nec esset qui rite eam custodiret, purgaret atque ab exitio, quod illis ex multo humore mukum libris continuo allinente, impendebat, vindicaret, Diplomate Regio ejus mihi cura oblata est. Suscepi curam gratis, speram futurum esse ut si officio meo rite functus, merita posuero, saltem centum florenorum auctionem impetrem, adjiciendam ad 300 fl. quorum pensione jam fruor favore incredibili Clementissimae [...] Regii nostrae: vel si istud assequi non potero, saltem me possim in Collegio penes Bibliothecam habitare. Cur a possessione hujus favoris deiciam prorsus nihil est. Nam jure Bibliothecae penes Majestatem suam permanente, par ratio est,

sive ego curam illius, sive Piarista, seu saecularis quispiam administret, modo fidelem Regi operam nevet → navet, et ex tot mortuis discat aliquis, quod subinde in utilitatem Reipublicae efflorescat.

Nec ego temere hunc mihi favorem conservari efflagito. Nam sin' opt[...] de Bibliotheca bene merui quidem certe. Gratis enim eam hactenus custodivi, purgavi, auxi, nec modo a furibus, sed a muco etiam, qui in nova fabrica humores copiose exhalante, valde libris infectus/infertus → infectus erat, conservavi, mea industria, meo aere revindicam multos libros, qui tempore conscriptionis, vel factae a furibus violationis, perierant; et multos sane eidem libros inscribem. Confrontavi etiam libros omnes cum elencho, non sine incredibili labore, et fastidio, et qui libri desideraretur facto novo elencho exposui, et in eo opere intervallum anni unius exegi.

Haec duo sunt quae ab Illustritate Vestra humillime supplico: Utrumque pro benignitate suo et multa qua apud Regem pollet gratia, e sententia mea efficere potest, dum velit; ut velit autem etiam atque etiam insto. Meminerint nostri autem Illustritates Vestrae, et qua licet succurrant. Nam nemo est qui velit hic nostrum misereri. Plures sumus hic in Dacia Jesuitae qui nunc hic et alibi infulis et honoribus illustrantur, sic laximus sicut inter stellas Luna minores et tamen nemo est, qui velit nos aliqua comolatiuncula recreare, ita nomen et famam nostram umbra harum sylvarum obscuravit. Perenni me Illustritati Vestrae propitiare meris precibus, sacrificusque nullo unquam tempore praetermittam. Claudiopoli 1776. 9 8bris

Illustritatis Vestrae
Minimus Cliens atque Servus
P. Stephanus Biro Exjesuita mp.

Hivatkozott irodalom

- BALÁZS 2023 – BALÁZS Mihály, *Észrevételek a csíksomlyói búcsú eredettörténetéről* = *Keresztény Magvető*, 129(2023), 3–38.
- BEKE 1991 – BEKE Margit, *Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-gyűjteményének katalógusa*, Bp., OSZK, 1991 (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai, 9).
- BÍRÓ 1941a – BÍRÓ Vencel, *Gr. Batthyány Ignác levelei* = *Erdélyi Múzeum*, 46(1941), 295–310.
- BÍRÓ 1941b – BÍRÓ Vencel, *Gr. Batthyány Ignác levelei* = *Pásztortűz*, 27(1941), 621–624.

- CSEREY 1772 – CSEREY Farkas, *Isten' Annyának, a' Boldogságos Szűz Máriának Lórétomi Litániában lévő nevezetek' rendin folyó dicserete*, Bécs, Trattner, 1772.
- CSEREY 1815 – Nagy-ajtai Cserey Farkas erdélyi udvari tanácsos és referendárius élete = *Erdélyi Muzeum*, Negyedik füzet, Pest, Trattner, 1815, 153–163.
- EGYED 1994 – EGYED Emese, *Barcsay Ábrahám két id. Cserey Farkasra vonatkozó verse* = *Irodalomtörténeti Közlemények*, 98(1994), 760–762.
- FÖLDESI 2002 – FÖLDESI Ferenc, *Egy ex-jezsuita esete a cenzúrával, Lektori jelentés Bíró István verseskötetéről, 1775-ből* = *Emlékkönyv a Teleki Téka alapításának 200. évfordulójára, 1802–2002*, szerk. Deé Nagy Anikó, Sebestyén-Spielmann Mihály, Vakarcs Szilárd, Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 2002, 423–432.
- FÖLDESI 2006 – FÖLDESI Ferenc, *Hitvita és költészet – barátok között, Lázár János és Bíró István S. J. levelezése* = *Magyarországi tudósok levelezése a 18. században*, szerk. Szelestei N. László, Bp., Szenal, 2006, 35–54.
- FÖLDESI 2015 – FÖLDESI Ferenc, *Két 18. századi munka a barátságról* = *Magyarországi tudósok levelezése, Tanulmányok*, szerk. Szelestei N. László, Bp., MTA, PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2015, 87–94.
- GYÖRGY 1994 – GYÖRGY Lajos, *A kolozsvári római katolikus Lyceum-könyvtár története, 1579–1948*, Bp., Argumentum, 1994.
- MOHAY 2005 – MOHAY Tamás, *Egy ünnep alapjai, A csíksomlyói pütkösdí búcsú új megvilágításban* = *Keresztény Magvető*, 111(2005), 107–134.
- SZELESTEI N. 1998 – SZELESTEI N. László, *Egy Faludi Ferencnek tulajdonított vers szerzője, Bíró István* = *Irodalomtörténeti Közlemények*, 102(1998), 534–535.
- SZILAS 2000 – SZILAS László, *Jezsuiták Magyarországon* = *Magyar Katolikus Lexikon*, V, főszerk. Diós István, Bp., Szent István Társulat, 2000, 827–834.
- TEMESVÁRY 1935 – TEMESVÁRY János, *Adalékok az erdélyi jezsuita rendházak eltörlésének történetéhez*, Bp., Jézus-Társasága, 1935.
- VULKÁN 2011 – VULKÁN Vera Tünde, *Mártonfi József cenzori kinevezése és működése* = *Magyar Könyvszemle*, 127(2011), 193–205.